

Winner
The
2021
Booker
Prize

Vienas
didžiųjų pasaulio
rašytojų.
Edmund White

PAŽADAS

DAMON GALGUT

Romanas

baltos lankos

Damon Galgut

Pažadai

romanas

Iš anglų kalbos vertė Violeta Tauragienė

baltos lankos

Tą akimirką, kai metalinis garsiakalbis ištaria jos vardą, Amor supranta, kad tai įvyko. Ji visą dieną jautė įtampą, skaudėjo galvą, sakytum, kažkas sapne būtų įspėjęs, tik ji negalėtų prisiminti, kas gi tai buvo. Kažin koks ženklas ar vaizdas, slypintis po pačiu paviršiumi. Gelminis nerimas. Požeminis gaisras.

Bet kai tie žodžiai ištariami jai balsu, ji nepatiki jais. Užsimerkia ir purto galvą. Ne, ne. To, ką teta jai ką tik pasakė, negali būti. Niekas nenumirė. Tai tik žodis, nieko daugiau. Ji žiūri į tą žodį, gulintį ant rašomojo stalo it vabalą, apvirtusį ant nugaros, nepaaiškinamą.

Ji panelės Starki kabinete, čia jai liepė ateiti iš Tannoy garsiakalbio sklindantis balsas. Amor taip ilgai laukė šitos akimirkos, įsivaizdavo ją šitiek kartų, kad viskas atrodo kaip jau įvykęs faktas. Tačiau dabar, kai akimirka stojo iš tikrųjų, ji atrodo kažkur toli, tartum sapnas. Šito neatsitiko, to negali būti. Tik jau ne Ma, visada, visada būsianti gyva.

Užuojauta, pakartoja panelė Starki, plonos, kietai sučiauptos jos lūpos uždengia didelius dantis. Kai kurios mergaitės tvirtina, kad panelė Starki lesbietė, tačiau sunku įsivaizduoti, kad ji su bet kuo galėtų turėti seksualinių santykių. Nebent ji tai darė tik kartą ir nuo tada pasibjaurėjo visiems laikams. Tą sielvartą visi patirsime, priduria ji rimtai, o tuo

metu tannie* Marina virpa ir šluostosi akis nosinaite, nors į Ma visada žiūrėdavo iš aukšto ir jai nė motais, kad Ma nebegyva, net jeigu taip ir nėra.

Teta nusileidžia kartu ir lūkuriuoja lauke, kol Amor eina į bendrabutį susikrauti daiktų. Čia ji išgyveno pastaruosius septynis mėnesius, laukdama, kad įvyktų tai, kas neįvyko, ir kiekvieną tų mėnesių minutę ji nekentė ilgų, šaltų kambarių su linoleumo danga, tačiau dabar, kai reikia išvykti, ji nenori. Nori tik atsigulti ant lovos, užmigti ir niekad, niekad nebepabusti. Kaip Ma? Ne, ne kaip Ma, nes Ma nemiega.

Ji lėtai krauna drabužius į lagaminą, paskui neša jį žemyn priešais pagrindinį mokyklos pastatą, kur stovi jos teta ir žiūri į žuvų tvenkinį. Žiūrėk, kokia didžiulė ir riebi, sako rodydama pirštu į dugną, ar esi kada mačiusi tokią didelę auksinę žuvį? Ir Amor atsako ne, nors ir nemato žuvies, kurią jai rodo teta, ir viskas čia, šiaip ar taip, netikroviška.

Kai įlipa į tojotą kresidą, irgi netikrovišką, ir kai jiedvi plaukia priekin vingiuota mokyklos įvažiuojamąja alėja, vaizdas pro langą primena sapną. Visos dalbergijos jau pražydusios, ryškūs violetiniai žiedai tokie rėžiantys akį ir keisti. Kai jiedvi privažiuoja pagrindinius vartus ir pasuka į dešinę, užuot sukusios kairėn, ir ji išgirsta save klausiant, kur važiuoja, jos pačios balsas skamba tarsi aidas – sakytum, kalba kažkas kitas.

Į mano namus, atsako teta. Pasiimti dėdės Okio. Išvažiauvau paskubomis vakar vakare, kai tai įvyko, supranti.

(Tai neįvyko.)

Tannie Marina žvilgteli į šoną padažytomis akimis, bet mergina vis dar nereaguoja. Vyresnės moters nusivylimas be-

* Teta (afrikan.) (čia ir toliau – vert. past.).

veik apčiuopiamas, kaip slaptas pirstelėjimas. Užuoť pasiuntusi Leksingtoną paimti Amor iš mokyklos, ji atvyko pati, nes mėgsta būti paslaugi sunkią akimirką, visi žino. Už apvalaus kabukio stiliumi išdažyto veido slypi dramos, paskalų ir pigaus spektaklio alkis. Kraujo klanai ir išdavystė TV ekranuose – viena, o čia tikras gyvenimas davė tikrą ir sukrečiančią progą. Šiurpi naujie- na, paskelbta viešai, priešais direktorę! Tačiau jos dukterėčia, ta niekam tikusi putli storulė, beveik nesureagavo. Kažkas ne taip tam vaikui, išties, Marina jau anksčiau atkreipė į tai dėmesį. Dėl to ji kaltina žaibą. Ak, kaip apmaudu, taip ir neatsigavo nuo jo.

Imk džiūvėsėlį, suirzusi pasiūlo teta. Jie ant užpakalinės sėdynės.

Bet Amor džiūvėsėlio nenori. Nealkana. Tannie Marina nuolat viską kepa ir stengiasi sukimšti aplinkiniams. Anot Amor sesers Astridos, neva todėl, kad nenori būti stora pati viena, ir iš tiesų jų teta jau išleido dvi pyragaičių receptų knygas, labai populiarias tarp tam tikros kategorijos pagyvenusių baltaodžių moterų, šiais laikais tokių ryškių.

Na, svarsto tannie Marina, vaikas bent jau nepriešgyniauja. Nepertraukinėja, nesiginčija ir, rodos, klauso tavęs, o tai svarbiausia. Nuo mokyklos iki Laubšerių namų Menlo Parke netoli, bet šiandien laikas tarsi ištįso ir tannie Marina visą ke- lią kalba emocingu afrikansu, tyliai, pasitikėjimo kupinu tonu, su daugybe mažybinių formų, nors jos ketinimai ir nėra malo- nūs. Įprastinė tema: kaip Ma, pakeitusi religiją, išdavė visą šei- mą. Pasitaisė sugrįžusi prie senojo savo tikėjimo. Prie buvimo žyde! Šia tema pastarąjį pusmetį teta buvo itin balsinga, nuo tada, kai Ma susirgo, bet kuo čia dėta Amor? Juk ji tik vaikas, niekas nuo jos nepriklausė, be to, kas čia blogo sugrįžti prie senojo tikėjimo, jeigu nori?

Ji stengiasi nesiklausyti, sutelkti dėmesį į ką nors kita. Vairuodama teta mūvi baltas golfo pirštinaites, toks koketa-
vimas nežinia iš kur, o gal tiesiog mikrobu baimė, ir Amor
fiksuoja ant vairo judančius blyškius jos rankų pavidalus. Jeigu
pavyks išbūti susikaupusiai ties rankomis, ties jų forma, to-
kiais trumpais, bukais pirštais, jai nereikės klausytis, ką kalba
burna virš tų rankų, ir tuomet tai nebus tiesa. Vienintelė tie-
sa – tos rankos ir aš, žiūrinti į tas rankas.

...Po teisybei, tavo motina išsižadėjo Olandų reformatų
bažnyčios ir grįžo prie žydiškojo prado tik tam, kad supykdytų
mano broliuką... Tik tam, kad nebūtų palaidota ūkyje, šalia
vyro, tokia ir yra tikroji priežastis... Yra teisingas kelias ir klai-
dingas kelias, ir aš apgailestauju, bet turiu pasakyti, kad tavo
motina pasirinko klaidingą... Na, nesvarbu, tannie Marina at-
sidūsta joms privažius namus, tikėkimės, Dievas jai atleido
ir dabar ji ilsisi ramybėje.

Jos pastato mašiną įvažiuojamoje alėjoje po stogine, gra-
žiai išmarginta žaliais, violetiniais ir oranžiniais ruožais. Už
jos – baltosios Pietų Afrikos diorama, rausvų plytų priemies-
čio vila skardiniu stogu, it griovio apsupta nubalinto sodo.
Vienišai atrodantis toboganas didelėje nurudusioje vejoje. Be-
tono baseinas paukščiams, vaikų žaidimų namelis ir sūpynės iš
pusės sunkvežimio padangos. Kur, ko gero, užaugai ir tu. Kur
visa tai prasidėjo.

Amor žengia paskui tetą, ne visai žeme, kelis centimetrus
virš jos pakilusi, – toks svaigus tarpelis tarp jos ir visa ko, jai
traukiant virtuvės durų link. Oom* Okis maišo sau brendį su
kokakola, jau antrą šįryt. Jis neseniai išėjo į pensiją iš valdiš-
ko darbo, dirbo braižytoju Vandens reikalų valdyboje, dabar

* Dédé (afrikan.).

jo dienos teka vangiai. Netikėtai užklyptas žmonos, pašoka kaltojo poza ir čiulpia nikotino nugelsvintus ūsus. Nors turėjo marias laiko deramai apsirengti, tebemūvi treningo kelnėmis, vilki golfo marškinėliais ir avi pliažinėmis šlepetėmis. Toks kresnas vyras retais plaukais, Brylcreem įstrižai priplotais prie galvos. Jis lipniai apkabina Amor ir nuo to jiems abiem labai nesmagu.

Užuojauta dėl tavo motinos, ištaria.

Ai, nieko, atsako Amor ir beregint pravirksta. Ar žmonės visą dieną jos gailės dėl to, kad jos mama dabar jau tas žodis? Verkdama ji jaučiasi negraži, lyg koks persprogęs pomidoras, ir mano, kad reikia išeiti, išeiti iš šito siaubingo kambarėlio su parketo grindimis, lojančiu Maltos pudeliu ir nelyg vynys į ją išmeigtomis tetos bei dėdės akimis.

Ji nuskuba koridoriumi pro nykų oom Okio akvariumą į vonią su šiuo metu čia išpopuliarėjusio stiliaus sienomis, imituojančiomis gipsatūrą. Neverta gaišuoti aprašant, kaip ji nusiplauna ašaras, tik paminėsime, kad, vis dar šniurkščiodama, atidaro vonios spintelės dureles ir žvelgia vidun – taip ji daro visuose namuose, kur apsilanko. Kartais randi ką nors įdomaus, bet šitos lentynėlės pilnos liūdesį keliančių daiktų, tokių kaip dantų protezų klijai ir Anusol. Paskui ji pasijunta kalta, kad pasmalsavo, tad pasiteisindama suskaičiuoja daiktus kiekvienoje lentynėlėje ir perstato tvarkingiau. Tada pamano, kad teta pastebės, ir vėl juos grąžina kur buvusius.

Grįždama koridoriumi Amor stabteli prie atvirų pusbrolio Veselio, jauniausio ir apkūniausio iš tannie Marinos vados ir vienintelio dar gyvenančio tėvų namuose, miegamojo durų. Jam jau dvidešimt ketveri, bet nuo tada, kai baigė karo tarnybą, jis nieko neveikia, tik sėdi namuose ir tvarko pašto ženklų kolekciją. Matyt, jam kažkas negerai su išoriniu pasauliu. Anot

tėvo, jis serga depresija, o motina sako, kad ieško savęs. Bet Pa garsiai išsakė nuomonę, kad jo sūnėnas tiesiog tingi, yra išle- pintas ir reikia priversti jį ką nors dirbti.

Amor pusbrolio nemėgsta, o juolab šią akimirką – tų di- džiulių dėmėtų jo rankų, bobu apkirptų plaukų ir įtartina- riamos S. Be to, jis niekada nežiūri į akis, nors šįkart tiesiog jos nepastebi, nes jam ant kelių guli ženklų albumas ir jis pro didinamąjį stiklą tyrinėja vieną iš mylimiausių savo kolekcijos eksponatų – trijų ženklų rinkinį, išleistą daktaro Verhuerdo* atminimui praėjus keliems mėnesiams po to didžio žmogaus nužudymo.

Ką tu čia veiki?

Tavo mama paėmė mane iš mokyklos. Paskui atvažiavo paimti tavo tėvo ir maisto.

A! O dabar tu važiuoji namo?

Taip.

Užuojauta dėl motinos, sako jis ir pagaliau į ją pažvelgia. Ji nebegali susitvardyti, vėl pravirksta ir gauna šluostytis aša- ras į rankovę. Tačiau jo dėmesys ir vėl nukrypsta į ženklus.

Ar tau labai liūdna? – klausia išsiblaškęs, vis dar į ją ne- žiūrėdamas.

Ji papurto galvą. Tą akimirką iš tikrųjų nieko nejaučia, tik tuštumą.

Tu ją mylėjai?

* Hendrik Frensch Verwoerd (1901–1966) – Pietų Afrikos Respublikos politikas, apartheido architektas, etninis olandas. Pietų Afrikos Sąjungos ministras tau- tybių klausimais, vėliau ministras pirmininkas. Išstojo iš Britų Tautų Sandrau- gos ir paskelbė PAR respublika.